

חינוך לחיים

פרשת שופטים

סיפור ידוע על שיכור שצעק ברחובות 'הכל על הפנים, המדינה על הפנים וכו' וכו' עצר אותו השוטר על ביזיון המדינה וראשיה, הביאו לפני השופט בכדי לקבל את עונשו, אך כשהשופט שאלו מדוע כך דיברת? ענה לו השיכור התכוונתי למדינת איראן... השופט קיבל את דבריו והטיל קנס על השוטר על זה שבזבז את זמנו... וסתם הביא את השיכור. כשיצאו החוצה אומר השוטר לשיכור, ראית איזו אווללה? אני נענשתי ואתה יצאת נקי... ענה לו: אמרתי לך שהמדינה וראשיה ושופטיה על הפנים...

יש פס' בפרשתנו 'ובאת אל הכהנים ואל הלויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם וכו' המילים 'אשר יהיה בימים ההם' לכאורה מיותרים הרי ברור שאני יבוא לאחד שחי כאן עכשיו איתי וכי אני יכול ללכת לשופט של פעם שאינו כאן? הגמ' בר'ה שואלת את זה ועונה הגמ' 'אין לך לילך אלא לשופט שבימינו כמו ששלמה המלך אומר 'אל תאמר, מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה' ומסביר התוס' במקום אל תאמר שצריך לשמוע רק לשופטים של פעם שרק הם היו חכמים וישרים וכו' אל תאמר כאלה דברים אלא תשמע לדור שלך. לחכמי הדור שבימך. רש"י מסביר אצלנו 'אפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו אתה צריך לשמוע לו כי אין לך אלא שופט שבימך'

נראה שיש כאן 3 מסרים חינוכיים במושג 'ואל השופט אשר יהיה בימים ההם' ונזכור היטב שכל מחנך ואב הוא השופט המדובר
א- יש תסמונת הנקראת 'הימים הטובים הישנים', זה אמונה עיוורת שבעבר הכל היה טוב ומקסים, הכל היה מושלם ורק עכשיו בימינו הכל על הפנים ורע. פעם הלכנו הכל ברגל ופעם זכרנו מספרי טלפון בע"פ ושלחנו מכתבים במעטפה עם בול. ונסענו בלי וויז. ואיזה מנהיגים בעלי שיעור קומה היו אבל עכשיו כולם אוהבי בצע ומושחתים... המדרש רבה בקהלת מביא ר'ב אבא אמר יהא דור שבא כדור שהלך ולא תאמר אם היה לי את רבי עקיבא כאן הייתי קורא לפניו, אלא דור שבא בימך כדור שהלך וחכמים ראשונים שהיו לפניך. שלא תאמר רק מהם יכולתי ללמוד אבל מהדור של היום לא. א- כי גם הם אמרו את זה על הדור שלהם... ב- זה שאתה והמנהיגים נולדו דווקא בדור הזה זו לא טעות זה חלק מהתוכנית האלוקית שהרי ברור שיש ירידת הדורות אבל ברור שכך התוכנית שאתה תחיה דווקא עכשיו אז אין לך להתחבאות מאחורי התירוץ אין כלום בדורנו כולם עקומים וכו' שברור שיש כאלה מושחתים וכו' אבל אסור שהאגו שלי יתנפץ ואני יכנס ליאוש שאין ממי ללמוד ואין עם מי להתייעץ כי יש ויש יראי אלוקים בכל דור. וזכור תמיד את דברי שלמה המלך בקהלת 'אל תאמר, מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה' והסבירו פעם שאין הכוונה שזה לא שאלה אלא הכוונה שזה שאלה לא חכמה. שודאי שפעם לא היו נסיונות וקשיים כמו היום ובוודאי שהיו מנהיגים בעלי שיעור קומה שקשה למצוא בדורינו אז נכון יש שאלות, אבל לא מחכמה שאלת כי החכמה האלוקית מחייבת שלכל דור יש את האתגרים והשליחות שלו, אך גם כל דור מקבל את המשאבים הנצרכים לו לעמוד בכך ויש לו את המחנך והמנהיג המתאים לו בדיוק!! רק שאתה צריך להפתח אליו ולהכיר בו. כי אם אני מבין שיש בו תוכנית אלוקית אין מקום ליאוש. כמו שאמר אחד האדמו"רים על הגמ' בב'ק 'יאוש שלא מדעת' אם יש יאוש זה 'לא מדעת' - לא מחכמה, חסר לך בחכמה כי אומנם יש שאלות אבל זה לא טעות שאנו כאן וברור שיש לך ממי ללמוד ולהתחנך יש לך שופט בימך!!

ב- המנהיג עצמו אומר על עצמו וכו' אני מתאים לכך? אני יכול להנהיג? אני מתאים לחנך? אני יכול להשוות את עצמי לסבא שלי? הרי אני מכיר את עצמי, את החסרונות שלי, את החטאים שלי, איך אני יכול להטיף לאחרים? גם על זה עונה התורה אצלנו 'ובאת אל השופט אשר יהיה בימים ההם' אתה נבחרת!! כמאמר 'אם המעשים שלך גורמים ומעוררים אחרים לחלום יותר, ללמוד יותר, לעשות יותר, אתה מנהיג!! אל תגיד מי אני, אני כלומניק וכו' כי אם נבחרת ואתה משפיע על אחרים, לך נבחרת!! כדברי שלמה המלך 'את הכל עשה יפה בעיתו' והפירוש כל אדם נולד במקום ובזמן שבדיוק מתאים לו ולסביבתו עם כל האתגרים והקשיים אבל זה לא טעות כי נתנו לך הכוחות להנהיג ולהרים נשמות. אל תתלבש באיצטליא של ענווה שיוסודותה איבוד הכוחות וההזדמנויות שניתנו לך כי לפעמים הענווה זה גם מהיצר הרע אם התוצאה זה איבוד ויאוש, כי השופט שבימך זה אתה שנבחרת לך בדור הזה.

ג- שיש משהו שרק שופט בימך יכול להבין ורק הוא יכול לשפוט ונסביר זאת ע"פ שאלת ר' לוי יצחק מברדיצ'וב שהרי ידוע שבגמ' שאין תשובה, הגמ' אומרת 'תיקו' וההסבר שזה ר'ת תישבי יתרץ קושיות ובעיות. שאלוהו הנביא יגיע בימות המשיח ויענה כל הקושיות. ושואל הרי בביאת המשיח יהיו שם גם משה ואהרן וכו' כדברי הגמ' ביומא וממילא אם יש לי שאלה בתורה הקדושה את מי אני ישאל אותה? את משה רבינו שקיבל התורה מסיני או את אליהו הנביא? אז למה שואלים דווקא את אליהו? ועונה כאן יסוד חשוב שהרי איפה היה משה רבינו בכל 3000 שנות הגלות? יושב לו בגן עדן ונהנה מזיו השכינה. אבל אליהו הנביא מסתובב בשטח, בעולם הזה שהרי נמצא בכל ברית מילה ובכל ליל הסדר בכל עיר ומדינה, הוא חי את השטח!!! אז שיש שאלה צריך לפנות למי שמכיר את השטח, את הנסיונות של הדור הזה! שמבין את השטח! וזה אליהו הנביא שמבין את האתגרים והנסיונות ולכן הוא יתרץ את הקושיות כי 'אין לך אלא שופט שבימך!! דווקא מי שאוזניו קשובות לבכי הדור ומבין את בני הנוער על כל קשייהם וכו' הוא המתאים!! כי ליבו ונשמתו קשובות לקול הילד הבוכה שבדור הזה!

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת שופטים

"כי אתה בא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך לא תלמד לעשות כתועבת הגויים ההם" מסביר רש"י 'לא תלמד לעשות – אבל אתה למד להבין ולהורות, כלומר להבין מעשיהם כמה הם מקולקלים, ולהורות לבניך לא תעשה כך וכך, שזה הוא חוק הגויים"

וזה דבר מעניין מדוע לא מספיק להסתמך על מצוות החינוך הכללית שכל אב ילמד את בנו את המותר ואת האסור לעשות ואם כתוב כאן 'לא תעשה כתועבות הגויים האלה' היה כל אב מלמד את בנו את האיסור הזה כמו כל שאר האיסורים ולמה צריך הוראה מיוחדת שאין בשום מקום אחר להורות לבנינו??

ועוד שאלה אנו צריכים להתרחק כי זה חוקת הגויים אפי' שלא בהכרח מקולקל כי הסיבה שאנו רוצים להיות מובדלים מהם ורש"י מתחיל בגלל הקלקול ובסוף אומר בגלל שזה חוק הגויים? וכן למה תלוי בכניסה לארץ הרי גם בחול יש איסור כישוף? וכן מדוע התורה רוצה שנלמד ונכיר את כל ענייני הטומאה והכישוף, ולכאורה עדיף להתרחק לגמרי בלי להכיר כלל ובמיוחד על פי ציווי התורה בפס' י"ח 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך' תמים זה לא לחקור, אז למה כאן מצווה 'להבין מעשיהם'??

מסביר במתק לשונו גאון החינוך הרב'ה מטולנא רעיון חזק: יש כאן בפר' 3 מצוות סמוכות הקשורות לאבות ובנים - א. חלק כחלק יאכלו לבד ממכריו אל האבות' (פ"ח). ב. 'אבל אתה למד להורות לבניך' (פ"ט) ג. לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש' (פ"ט)

כידוע הקב"ה הנהיג את עולמו בדרך שהעלים את מציאותו בעולם וחפץ שהאמת תהיה נעדרת כמעט מעיני כל חי, על מנת שכל אחד יצטרך להתאמץ על מנת לזכות ולראות את אלקותו יתברך, כך היה אצל אברהם אבינו שהשיג הראשון את דרך האמת וזכה שבני בניו יקבלו התורה בהר סיני שמגלה את מלכותו בעולם. ואחר נתינת התורה זכו לקבל את ארץ ישראל שעיני ה' תמיד בה.

שלמה המלך למד אותנו 'גם את זה לעומת זה עשה אלוקים' לעומת כוחות הקדושה ברא הקב"ה את כוחות הטומאה, ואם בארץ ישראל עיני ה' תמיד, אז גם עיני הסט"א נמצאת בה תמיד שתפקידה להסתיר את אלקותו יתברך.

3- המצוות נלחמות בזה ומראות את הדרך לכך כפי שנסביר:

א. 'חלק כחלק יאכלו' מלמד שבנ"י שומעים ומקשיבים ומקבלים מאבותיהם את דרכי הנהגתם, ועל כן אחרי שקבעו דוד ושמואל שנקראים כאן 'אבות' את 24 משמרות הכהונה ודרך חלוקתם, כל הדורות הולכים בעקבותיהם ושומרים הסדר שקבלו מאבותיהם – ענין העברת המסורת מדור לדור!!!!

ב. עבודת 'המולך' שהאב שורף את בנו חי, שזה אכזריות נוראה, כל עניינה למחוק ולנתק את הרגש והקשר והשייכות שיש בן אב לבנו וממילא לבטל את כל עניין העברת המסורת מדור לדור, ואותם כוחות רוצים לעקר את השייכות בין הבנים לאבות וממילא בין בני"י לאביהם שבשמים כי יודעים שכל הכח שלנו זה משמירת מסורת אבותינו ולכן כוחות הטומאה ינסו בכל כוחם לקעקע את זה ולא די רק להזהיר כי כח הקליפה כל כך גדול שהוא יעמיד את בניכם שוב ושוב בנסיון האמונה ועל כן אומר משה בענין של חוקות הגויים עליכם ללמוד את כל ענייניהם ואת חכמת הכישוף לפי שרק אז תוכלו להורות לבניכם ולהוכיח להם שכל הכישופים וכד' אין בהם ממשות.

ג. כאן התורה כותבת בדווקא 'אבל אתה למד להורות' והוסיף רש"י 'לבניכם' כי אומנם אתם יוצאי מצרים שראיתם את כל אלילי מצרים נופלים לפני ה' בטוח שאתם מאמינים אך בניכם שלא ראו, הם לא יקבלו את הדברים כנתינתם מסיני ובשבילים צריכים ללמוד את חוקות הגויים בכדי שתוכלו להורות להם דברים כהווייתם, כי ברור שמאמינים יותר לאדם שמכיר ויודע ובכל זאת מראה שאין בזה ממשות.

וכל זה בא ללמדנו שתפקיד ההורים והמחנכים קודם כל בבחינת 'עשה טוב' לפקוח את עיניהם וליבם של הבנים והתלמידים שיוכלו באמת לראות את אלקותו יתברך בכל דבר ודבר שבעולם, ולגלות ולהסיר את כל המסכים וההעלם מעל אלקותו יתברך בעיתות צרה כמו בעיתות שמחה וכד' ולדבר ולספר על ההשגחה הפרטית הנמצאת בכל דבר. וכן גם ב'סור מרע' להזהיר את הבנים והתלמידים מכל סוגי פיתויי הסטרא אחרא שלצערנו כיום הם רבים וחזקים, ובכדי שנוכל להוכיח להם שכל הפיתויים כולם כלא חשובים לעומת חיי התורה, ושדברינו יתקבלו על ליבם מצווה עלינו לאמץ אף כל הכוחות בכדי להבין מה יכול למשוך אותם ומה מפתה את הדור הצעיר ואין נוכל לגלות בפניהם את אלקותו יתברך כדברי רש"י 'אבל אתה למד להורות לבניך'

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

(תורת החינוך)